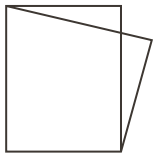

Raciale vragrester i velfærdsprofessionelt arbejde

Josefine Lee Stage,
stud. mag. &
Trine Øland, lektor,
ph.d., Sektion for
Pædagogik, Institut
for Kommunikation,
Københavns
Universitet

Artiklen udfolder et metodologisk-analytisk blik, der er sensitivt over for race og racialisering gennem behandling af fire centrale pointer: 1) race er en social konstruktion med racialiserende effekter, 2) race er ikke et træk ved et individ, og etnisk baggrund er ikke en uskyldig variabel, 3) race er et relationelt fænomen og iboende europæisk og dansk kolonial tænkning som vragrester i den velfærdsprofessionelle undergrund, og 4) post-etniske, post-nationale og post-migrant perspektiver er mulige. Artiklens formål er at tilbyde professionsforskningen et blik som grundlag for fremtidige kollektive diskussioner om dette akavede og affektivt ladede emne, som har svære erkendelsesbetingelser.

I professionsforskning er studier med blik for race og racialisering til at overse. Det betyder ikke, at professionsforskningen, det professionelle arbejde og dets målsætninger ikke medvirker i racialiseringen af befolkningsgrupper. Det betyder heller ikke, at de professionelle og de racialiserede grupper ikke kender til racialisering og ikke ved noget om, hvilke mekanismer og ambivalente affektøkonomier som fænomenet er vævet ind i. Det betyder, at racialisering og dens betydning kun sjældent bliver genstand for kollektiv og saglig nysgerrighed og diskussion. Samtidig forbliver den viden, der eksisterer om fænomenet i professionsfelterne, akavet, ubehagelig og umulig at tale om på en måde, så en professionel stadig kan genkende sig selv som sådan. Emnet skydes til hjørne, opfattes som marginalt og dermed ikke som en central del af almene

Vi kommer altså ikke langt med blot at konstatere, at **race er en social konstruktion.**

professionelle diskussioner. Når vi som studerende og forsker beskæftiger os med dette problemfelt og identificerer, hvordan velfærdsprofessionelt arbejde iværksætter ideer om ontologisk underlegenhed, kulturel deficit og patologi hos målgrupper, der således racialiseres i mødet med det professionelle arbejde, har vi ofte oplevet at blive affejet som irrelevante eller uden sans for centrale videnskabelige teorier og metoder.

I forskningslitteraturen kan man forvisse sig om, at denne afvisning ikke er ualmindelig. Den anerkendte politiske sociolog og professor Eduardo Bonilla-Silva redegør eksempelvis for, hvordan han blev mistænkeliggjort, da han på sin arbejdsplads fremlagde analyser, der senere blev publiceret i hans skelsættende bog *Racism without Racists: Color-blind Racism and the Persistence of Racial*

Inequality in America. Han beskriver (Bonilla-Silva & Zuberi 2008, s. 13), hvordan en metodologisk mistænkeliggørelse udfoldede sig, fx med spørgsmål om, hvem der havde kodet hans data, om de var hvide eller sorte, og hvad 'the inter-coder reliability index' var? Bonilla-Silva svarede på spørgsmålene, men spurgte også sin kollega om, hvor mange gange han havde krævet af sine hvide kolleger, at de afslørede deres assistenters race og overvejede, om det påvirkede deres forskningspraksis og fortolkning. Eller om det kun var spørgsmål, han stillede til forskere, hvis forskningspraksis er sensitiv over for, om og på hvilken måde race har en betydning. Kollegaen var ikke glad for spørgsmålet, og selvom Bonilla-Silva skriver, at man altid skal være klar til at 'speak truth to power', så fornemmer man, at situationen var ubehagelig, stærkt affektivt ladet og akavet.

Dekolonial og queer-feministisk forsker Sara Ahmed (2014) har overvejet, hvordan sociale normer over tid bliver ladet med affektiv værdi i form af lykke og skam. Det gør omvendt, at følelser og indstillinger er bundet af fortællinger om sociale normer, fx retfærd versus uretfærdighed, lighed versus ulighed, menneskelighed versus umenneskelighed – alt sammen normer, der ikke er fremmede for velfærdsprofessionelt arbejde. I dette minitema er vi i udgangspunktet inspirerede af forestillingen om sociale normers affektive ophobninger. Det betyder, at race og racialisering kan fremkalde glædesdrøbende effekter i professionsforskningen og -uddannelserne, hvor helhedens positivitet og lykke kan synes truet, hvilket grundlæggende skaber usikkerhed og en sitrende stemning, der i sig selv kan være produktiv for race og racialisering.

I denne indledende artikel til minitemaet *Raciale vragrester i velfærdsprofessionelt arbejde* vil vi søge at brede et grundlag ud, som fremtidige kollektive diskussioner med fordel kan tage afsæt i. Det gør vi ved at fremlægge og diskutere fire centraler pointer fra den internationale race- og racialiseringsforskning, som vi skønner er særligt relevante for professionsforskningen. Diskussionen er ikke udtømmende, og meningen er ikke at skabe sikkerhed i en usikker situation. Vores håb er, at race og racialisering kan blive et alment emne i alle velfærdsprofessioners uddannelser og tillige et emne, som alle professionsforskere og velfærdsprofessionelle ved noget om, kan fastholde interessen ved og håndtere ubehaget ved. Det kræver som minimum et metodologisk og analytisk blik, der er følsomt over for race og racialisering (se også Hvenegård-Lassen & Staunæs 2019). Det er således denne artikels formål at vise, hvad et sådant blik kan bestå i, men også at vise, at etableringen af dette blik er født i strid modvind og derfor kræver en vis oparbejdelse af modstandskraft.

Ligesom velfærdsprofessionelle kender til race og racialisering, er det også vores erfaring, at forskere og studerende inden for pædagogik og velfærdsarbejde kender til det. Sædvanligvis uden at det i udgangspunktet har været en særlig forsknings- eller studieinteresse. Selvom det er en interesse, og selvom en figur i det studerede genstandsfelt optegner klare, hierarkiske og kropsligt forankrede forskelle mellem mennesker, er det en figur, det er svært at erkende. Pædagogikforsker Zeus Leonardo, der også er specialist i *critical race studies*, har – med reference til Virginia Woolf – beskrevet en sådan erkendelsesproces

som analog med synet af en halefinne, der dukker op og forsvinder ned under vandet igen (Leonardo 2016). Det er et godt billede til at beskrive frustrationen. Erkendelsen forsvinder i omgivelsernes omsluttende hav. Og dukker op igen. Forsvinder ikke alligevel. Men forsvinder så. Osv. Derfor tror vi også på, at der er en uudnyttet klangbund for, at sådanne erkendelser dels kan formidles i større omfang, dels kan være udgangspunkt for kollektive og saglige diskussioner i fremtiden.

Første pointe: Race er en social konstruktion, der tjener et formål og har racialiserende effekter

I internationale *critical race studies* kan man blive klogere på det, der kaldes det eurocentriske begreb om racisme (Hesse 2011, s. 163), som er knyttet til bekæmpelse af racistisk og nazistisk ideologi i 1930'erne. Bekæmpelsen foregik, bl.a. også i Danmark, som videnskabelig kritik af, at race iht. biologiske videnskaber mentes at foreligge som et faktum. Eksistensen af race og racisme blev herefter forstået som et falsk videnskabeligt argument, der var forårsaget af en ondsindet og bevidst ideologi. Race som biologi og racisme som ideologi blev illegitim og patologisk; en anomali, der ikke længere (skulle) kunne associeres med Danmark og Europa. I de gryende velfærdsstater blev kultur og etnicitet i stedet de foretrukne kategorier til at beskrive menneskelig forskel med, bl.a. understøttet af UNESCO og et kulturrelativistisk begreb om kultur. Forskningen har imidlertid gentagne gange vist, at den raciale hierarkiske forskelstænkning i praksis bliver bibeholdt, og intelligens, evne og præstation fortsat bliver knyttet til kultur og forestillingen om etniske grupper på en udviklingslinje,

ofte på indviklede og spidsfindige måder, bl.a. i interkulturelle, multikulturelle og antiracistiske foretagender (Aman 2015; Callewaert 1984; Duedahl 2005; Danbolt & Myong 2008; Lentin 2005) men også gennem eufemismer som 'tosproget' (Kofoed 2011).

Racebegrebet blev i Europa imidlertid i det store hele skrevet ud af forskningen vedrørende migration, etnicitet og minoriteter (Lentin 2014). Race har siden gjort sig gældende som det, der af flere forskere kaldes en 'fraværende tilstedeværelse' (fx Gillborn 2016, s. 366), dvs. fraværende som begreb og redskab til at historisere og forstå effekterne af migration i europæiske samfund, men tilstedeværende i den sociale praksis (fx Lentin 2014, s. 70). Som en halefinne, der dukker op, men ikke kan fastholdes af blikket. Baseret på en konkret analyse af toneangivende europæiske forskeres forskning i migration, etnicitet og minoriteter i perioden 1995-2014 konstaterer Alana Lentin (2014), at de europæiske samfunds koloniale historie og måden, hvorpå denne historie er knyttet til nuværende sociale, økonomiske, kulturelle og politiske magtrelationer, har været stort set fraværende i forskningen om migration, etnicitet og minoriteter. I stedet for har denne forskning været præget af policy-orienterede tilgange, der forstår migration og migrationens konsekvenser som spørgsmål, de nationale samfund skal løse ved hjælp af integrationsbestrebelse, eksempelvis i form af forskning, der undersøger, hvordan det går med integrationen i forlængelse af politikformuleringers hensigter om integration forstået som tilpasning til nationalstaternes ordninger (Larsen & Øland 2011). Det betyder, at spørgsmål, der handler om, hvordan race

”At blive spurgt om, hvor man er fra er en måde at sige, at man ikke er herfra. Brun, sort: Ikke herfra, ikke her, ikke”.

og racialisering er del af globale sociale netværk og politisk praksis i moderne post-koloniale nationalstater, ikke adresseres i lige præcis denne type forskning. Lentin hæfter sig ydermere ved, at det ikke var migrations-, etnicitets- eller minoritetsforskere, der insisterede på racebegrebets konstruerede karakter og på visninger af, hvordan race fungerer, snarere end hvad det er. Det gjorde derimod postkoloniale og dekoloniale racismeforskere.

Inden for pædagogik og velfærdsprofessionelt arbejde har *critical race studies* også adresseret spørgsmål om race og racialisering. Her er der også generelt enighed om, at race er en social konstruktion, en socialt konstrueret kategori eller et foranderligt og komplekst socialt fænomen (fx Gillborn & Ladson-Billings 2017, s. 29; Bonilla-Silva 2018, s. 8). I ét samfund kan raciale forskelle defineres på én måde, som adskiller sig fra, hvordan de defineres et andet sted, og i ét samfund kan race defineres forskelligt, afhængig af hvilket formål racialiseringen

tjener. Antropolog, racismeforsker og *genocide scholar* Patrick Wolfe (2006, s. 387-388) beskriver, hvordan 'Indians' og 'Black people' blev racialiseret på forskellig måde som spejl på de roller, der blev de to grupper til del i det amerikanske samfund:

”Black people’s enslavement produced an inclusive taxonomy that automatically enslaved the offspring of a slave and any other parent. In the wake of slavery, this taxonomy became fully racialized in the “one-drop rule,” whereby any amount of African ancestry, no matter how remote, and regardless of phenotypical appearance, makes a person Black. For Indians, in stark contrast, non-Indian ancestry compromised their indigeneity, producing “half-breeds,” a regime that persists in the form of blood quantum regulations”.

Dette betød, at reproduktionen og forøgelsen af den slavegjorte sorte befolkningsgruppe bidrog til slaveejers velstand, hvorimod den indfødte befolk-

ningsgruppes reproduktion forhindrede bosætter-kolonialisternes adgang til jorden. Dette er et godt eksempel på, at race ikke er et givent faktum, men produceres i den sociale praksis. Den raciale klassifikation af den indfødte blev direkte knyttet til ønsket om udryddelse, hvorimod den raciale klassifikation af den sorte som ejendom blev knyttet til slaveejers øgede økonomiske muligheder. Patrick Wolfe konkluderer derfor som følger:

”Thus we cannot simply say that settler colonialism or genocide have been targeted at particular races, since a race cannot be taken as given. It is made in the targeting. Black people were racialized as slaves; slavery constituted their blackness. Correspondingly, Indigenous North Americans were not killed, driven away, romanticized, assimilated, fenced in, bred White, and otherwise eliminated as the original owners of the land but as *Indians*.”

Vi kommer altså ikke langt med blot at konstatere, at race er en social konstruktion. Væsentligt er det, at race er en social konstruktion, der på den ene side tjener samfundsmæssige formål og er produceret af og i racialiseringsprocesser. På den anden side producerer race som social konstruktion virkelige effekter under særlige, men forskellige betingelser i forskellige samfund. Med andre ord: den sociale konstruktion af race ontologiserer og racialiserer i en fortløbende proces. Den sociale konstruktion af race producerer muligheder for at være og blive til som førstehed og andethed med den krop og de udtryk, man som menneske tilskrives gennem sociale relationer og identiteter, og den sociale konstruktion af race har dermed en social realitet knyttet til sig. Sara Ahmed identificerer, hvordan racialiseringsprocesser foregår på denne måde (2020, s. 12): "At blive spurgt om, hvor man er fra er en måde at sige, at man ikke er herfra. Brun, sort: Ikke herfra, ikke her, ikke". Og hun skriver (2020, s. 10) offensivt om at optrevle racialiseringen af den fremmede: "At give denne figurs historie tilbage er at starte med at forstå, hvordan den fremmede bliver udpeget". Ahmed fastholder hermed blikket på, hvordan den fremmede racialiseres gennem historiske processer, hvor den fremmede udpeges og fastholdes som fremmed. Det kan eksempelvis være som placeret uden for nationalstatens fællesskab ved at blive ved med alene at blive udpeget som indvandrer eller forbundet med sin families indvandringshistorie.

Uanset om race – som social konstruktion – er ustabil og foranderlig, så er det centrale, at race har en 'forandrende

sammehed' i sin kerne (Bonilla-Silva 2018, s. 8). Det betyder, at der er en kontinuitet forbundet med race, som får betydning for, hvordan hverdagens sociale dynamikker og relationer udspiler sig, nemlig i en racial struktur. Sagt på en anden måde, er der i en racial struktur tale om dominansformer baseret på racial over- og underordning i et socialt, institutionelt og strukturelt rum (Wacquant 1997). Race er med andre ord en fiktion, der virkeliggøres gennem langstrakt historisk arbejde i sociale og mentale rum, som udvirker habituelle fornemmelser for netop raciale over- og underordninger, der samtidig har den egenskab, at de kan skifte form gennem historien. Med reference til Bourdieus habitusbegreb kan det siges, at fornemmelse for en racestruktur, ligesom fornemmelse for en klassestruktur og andre strukturer, og egen positionering heri, transmitteres og (re)produceres over generationer (Wekker 2016, s. 20).

Det er ikke nye indsigter. Den franske psykiater og kultur- og samfundsteoretiker Frantz Fanon beskrev allerede fra 1950'erne, hvordan den biologisk baserede racisme – med de universelle menneskerettigheder efter anden verdenskrig – forandrer sig til en kultur-racisme: "Racismen sigter ikke mere mod det enkelte menneske, men mod en bestemt levevis. I sidste instans taler man om en kulturstil og hellig mission" (Fanon 1967, s. 76). Fanons analyse var allerede dengang, at de globale udbytningformer og udbytningen af mennesket ændres og forfines med ændrede produktionsforhold: "Racismen vover nu ikke mere at vise sig uden sminke. Den kommer til at tvivle på sig selv [...] Racistens livssyn bliver et livssyn, der

plages af dårlig samvittighed. Hans eneste redning består i et lidenskabeligt engagement, som man ser det i visse psykosier" (ibid., s. 81). Fanon peger her på nogle af de affektive ophobninger knyttet til værdier, som Ahmed senere har peget på. Fanon beskriver videre, hvordan en "demokratisk og menneskelig ideologi" på et tidspunkt vokser frem (ibid., s. 82), og han nævner FN som en organisation, der påtager sig opgaven at bekæmpe racismen, men han siger også: "Racismen er kun en emotionel, affektbetonet, undertiden 'intellektuel' forklaring, der skal dække over, at andre gøres mindreværdige. En racist i en kulturform, hvor racismen forekommer, er altså 'normal'" (ibid., s. 86). Det, Fanon henleder opmærksomheden på, er altså, at når kulturen er vævet ind i racistiske og koloniale relationer, og racismen således forekommer, så er det normalt at udtrykke sig racistisk. Med andre ord: racisme er ikke en afvigelse i europæisk kultur; det er normalen, siger Fanon. Det vender vi tilbage til under den tredje pointe, hvor vi uddyber den europæiske og danske koloniale tænkning.

Anden pointe: Race er ikke et karaktertræk ved et individ, og etnisk baggrund er ikke en uskyldig variabel

Det følger af den første pointe, at race ikke er et karaktertræk ved et individ. Når race er en social konstruktion, foranderlig og udtryk for relationelle forhold, så følger det, at race ikke er et karaktertræk, der udløser en bestemt adfærd eller præstation per individ eller gruppe. Den engelske professor i pædagogik og *critical race studies* David Gillborn (2016) har beskæftiget sig med, hvordan en ny form for racial arvelighedslære er vokset frem som

Hvid uskyld og uvidenhed er central i videnskabens selvforståelse.

en særlig slags racialisering de senere år. Det kommer til udtryk i politikeres og videnskabsfolks overvejelser om, at gener muligvis kan være den udløsende faktor, der skaber bestemte etniske gruppers præstation fx i uddannelse. Gillborn gennemgår politiske diskussioner, hvor politikere er nysgerrige ift. genetik og IQ i forbindelse med grupper af 'underdydende' børn i den engelske skole. I disse diskussioner fremføres der argumenter for, at forskelsbehandling iht. IQ kan gavne hele samfundet, fordi befolkningen som et hele bliver mere effektiv eller så effektiv som muligt, når alle får lige præcis den 'behandling', som deres IQ tilsiger. Gillborn viser også, hvordan det, han kalder *celebrity academics*, deltager i diskussioner om mulige sammenhænge mellem genetik og uddannelse. På den måde afvises det ikke, at race og IQ har en sammenhæng, men sammenhængen holdes i live med retoriske spørgsmål som 'hvad nu hvis?' (Gillborn 2016, s. 371-372).

I Danmark har vi udviklingspsykologen Helmuth Nyborg, som med jævne mellemrum er leveringsdygtig i den slags udtalelser, som Gillborn fremanalyserer i den engelske kontekst, eksempelvis: "Kunne det tænkes, at man stort set kun kan fungere godt i et dansk demokrati, hvis man har gener til det? I så fald ville det ændre indvandretpolitikken, så ideen fortjener at blive taget alvorligt" (Jyllandsposten 12.11.2016). Og vi har statsminister Mette Frederikssens strategisk uklare formuleringer i forbindelse med, at personer med minoritetsbaggrund er overrepræsenterede blandt coronasmittede (Information 17.08.2020). Statsministeren nævnte mulige sociale forhold og spørger til, om det så er hele forklaringen. Professor og indvandrermediciner Morten Sodemann kommenterer det på denne måde:

"Men hun forklarer jo ikke noget. Hun insinuerer bare, og det er det, jeg synes, er bekymrende, for kritikerne anvender

hele tiden begreber som for eksempel kultur, hvor man selv må tolke, hvad betydningen er. Det giver frit spil for folks fordomme" (Berlingske 17.10.2020).

Ud over at forklare, at arvelighed som begreb ikke relaterer til individuelle forskelle, men henviser til et mål for den del af den samlede variation, som kan forklares ved genetisk variation, så påpeger Gillborn, at arveligheden skifter og påvirkes af miljømæssige faktorer. Gillborn fremlægger det, han kalder ikke-anerkendte kendsgerninger om IQ. For det første, at test jævnligt nednormeres for at sikre en gennemsnitlig score på 100, hvilket vil sige, at scoren er afhængig af tidspunktet og ikke udtryk for en iboende kapacitet i individet. For det andet, at *policy-makers* tidligere har manipuleret med fx en skriftlig IQ-test, der blev anvendt til at placere elever på forskellige *secondary schools*. Her ændrede man i 'pass-levels', så de blev sat højere for piger end for drenge, så

Det centrale er, at de koloniale og fortidige processer ikke er ophørt, men er til stede som raciale vragrester og ruiner i nutiden.

man undgik, at piger udmanøvrerede drenge i antal i højstatus *grammar schools* efter anden verdenskrig (Gillborn 2016, s. 380). På den måde viser Gillborn, at IQ-test medvirker til at fastholde et bestemt syn på, hvad der er op og ned. I dette tilfælde, at drenge er på toppen, og piger er på bunden, hvilket manifesteredes ved, at piger med IQ-testens manøvrer ikke kom til at fremstå som klogere end drenge og dermed ikke kom ind på de skoler, der havde højere status, og som krævede højere testscore.

Dette udtrykker det træk ved IQ, som socialhistorikeren Paula S. Fass har kaldt *a way of seeing* (1980, s. 431). Gennem Fass' studier fremstår IQ som en metode, der organiserer den sociale verden. IQ kom til at ordne den såkaldte kulturelle turbulens i USA omkring år 1900, nemlig indvandring fra Europa, som blev set som en forstyrrelse for demokrati. Skole og uddannelse, som blev set som et middel til at genetablere den kulturelle og sociale orden, og IQ udviklede sig i denne kontekst, hvor man var optaget af at

identificere menneskeligt potentiale for demokrati. Testsystemet blev udviklet af psykologer inden for den amerikanske hær under første verdenskrig, hvor hæren ville kunne identificere talent og ikke mindst lederevner. Psykologerne begyndte at sammenligne resultater på sociale kategorier som region, uddannelse, race og oprindelsesland af soldaterne, og det vakte offentlig opmærksomhed, at sorte, nyligt ankomne italienere og slaver fik markant lavere score end indfødte hvide amerikanske soldater (Fass 1980, s. 439).

Fass bemærker, at disse test ikke var de første til at forbinde mental evne med race, men at det nye var, at det blev gjort i stor skala. Resultatet var ifølge Fass, at der bredte sig en opfattelse af, at IQ kunne måle en form for konstant og medfødt kvalitet i mennesket, og som kunne forudse fremtidigt potentiale. IQ blev et middel til at effektivisere skole og uddannelse ved at tælle, differentiere og anbringe racer på en skala. Som Gillborn viser Fass også, at IQ er et rent abstrakt

og statistisk produkt, der ikke udtrykkes i genkendelige enheder, men kommer til at fungere som et kulturelt ordningsprincip og som et mål på individet som sådan (1980, s. 442-443):

"It is self-defined; that is to say, an individual is defined in its terms [dvs. defineret inden for testens egen logik, red.]. Of course, this quality is precisely what makes the IQ so absolute. It seemed to have an existence apart from the measuring instrument. This appropriately exaggerated the appearance that IQ described constant innate qualities which were not so much a measure of individual performance on a specific test as an abstract expression of the individual himself."

IQ-testens resultat kom altså til at leve sit eget liv som et udtryk for menneskets potentiale, men var i virkeligheden blot udtryk for et mål, som testen selv definerede, og som testen antog kunne definere mennesket. Det, Fass peger på, er, at testen er et selvdefineret abstrakt,

der ikke med rimelighed kan siges at svare til noget uden for sig selv. Men det lykkedes at lancere IQ som et pålideligt differentieringsinstrument, idet det havde udseende af at være videnskabeligt og præcist. Fass' analyser viser, at IQ på en meget effektiv måde udtrykte en synsmåde, der racialiserede og placerede mennesker i racer af førstehed og andethed.

Endelig vil vi nævne sociologerne Tukufu Zuberi og Eduardo Bonilla-Silvas (2008) omfattende kritik af, hvordan race fungerer i socialvidenskaberne, og hvordan det påvirker både hverdagsforståelsen og den politiske brug af videnskaben. Som Fass kritiserer de også selve forudsætningen: at race og IQ kan måles af et instrument og i dette tilfælde vha. samfundsvidenskabelig metode som for eksempel et spørgeskema eller en skriftlig undersøgelse. Desuden beskriver de, hvordan det, de kalder en statistisk logik, anvender et sprog, som antyder årsags-sammenhænge og dermed fremmaner en ide om, at raciale forskelle (eller 'etnisk baggrund') er årsag til individuel social status og præstation. Som om 'race' kan påvirke og har effekt på andre faktorer. Zuberi og Bonilla-Silva betoner, at den statistiske logik, der antyder årsagssammenhænge, må forstås som præget af en underliggende teori om, at der er årsagssammenhænge, og denne teori bruges, når data bliver fortolket, ofte uden at det fremgår som egentlige teoretiske antagelser. Zuberi og Bonilla-Silva fremfører altså en fundamental kritik af brugen af race eller etnisk baggrund som variabel og råder til stor fortolkningsmæssig påpasselighed, hvis en sådan variabel anvendes som uafhængig variabel i statistik.

I stedet for argumenterer Zuberi (2008, s. 133) for at 'afracialisere' statistik og race ved at afracialisere de sociale og historiske omstændigheder, der skaber race. Det gør Zuberi bl.a. gennem sine historiske studier af opkomst af statistiske analyser i socialvidenskaben, der sammenfaldt med racelærens opblomstring, personificeret ved forsker i racehygiejne Francis Galtons kobling af matematisk statistik og evolutionsteori med henblik på at forklare et racehierarki i slutningen af 1800-tallet. Zuberi viser, hvordan ideen om race, klassifikation af racer samt evolutionsteori blev fortolkningsramme for statistikken. Det at tallene kunne siges at vise, at racer havde systematisk forskellig IQ, legitimerede således på bekvem vis den samtidige kolonialisme (og slavegørelse og andetgørelse af sorte) og spæde demokratiske udvikling (blandt hvide).

Hvis race som social konstruktion skal tages alvorligt, så skal vi undlade at diskutere raciale eller etniske forskelle i fx skolepræstationer, kriminalitet eller coronasmitte, uden samtidig at understrege de sociale dynamikker, der har produceret de forskelle, der får etniske mærkater. Vi skal give mærkaterne deres historie tilbage. Ellers kan vores udsagn – med noget, der ligner politisk defineret statsgaranti jf. statsministerens tidligere nævnte udtalelser – komme til at understøtte og forstærke racialisering af forskelle. Givet et sådant klima betyder det, at vi skal udvise varsomhed, hvis 'etnisk baggrund' som en (påstået) afgrænselig faktor skal indgå i vores undersøgelser. 'Etnisk baggrund' er en så naturgroet del af almindelig dansk forskningspraksis, vores egen inklusive, at det kræver en særlig indsats at vriste sig fri og tænke anderledes. Men som

Zuberi og Bonilla-Silva skriver (2008), så trænger den sociologiske faglighed til noget sociologisk fantasi, der rækker ud over det, de kalder en hvid logik og en hvid metode. I den forbindelse er det tankevækkende, når køns- og kritisk raceteoretiker Gloria Wekker (2016, s. 25) peger på, at påkaldelsen af hvid uskyld og uvidenhed er central i videnskabens selvforståelse og kan forstås i sammenhæng med den måde, socialvidenskaben har udviklet sig på, hvor det fx er lykkedes at adskille metropolens historie fra koloniernes, som om globalisering i relationel forstand ikke betingede det moderne Europa.

Tredje pointe: Race er et relationelt fænomen og iboende europæisk og dansk kolonial tænkning

Som allerede nævnt er race og racialisering generelt ikke en del af den politiske og akademiske diskussion i Europa, hvorimod klasse og etnicitet er dominerende (El-Tayeb 2011), hvilket vi også ser i dansk pædagogik og professionsforskning, som bl.a. er påvirket af klassisk sociologisk og moderne tænkning.

Flere forskere har imidlertid bidraget med indsigter, der nødvendigvis må få de internalistiske forestillinger om Europas egen-udvikling og raceløshed til at falde. Det centrale ved de forskere, vi inddrager i det følgende, er, at de bidrager med indsigt i race som et relationelt fænomen på baggrund af studier i forskellige koloniale og postkoloniale kontekster og perioder, som i denne sammenhæng gives mindre opmærksomhed. Således har politisk sociolog og *critical race scholar* Barnor Hesse (2004), gennem en dekonstruktion af europæisk modernitet (med eksempel i Habermas' redegørelser), identificeret, hvordan det

moderne projekt blev knyttet til europæisk kolonialisme og ideen om Europa som en region. På den måde blev Europa konstitueret som moderne og rationelt i relation til ikke-europæiske andre, som samtidig blev mærket som ikke-civiliserede, ikke-rationelle osv. Politisk sociolog Alana Lentin (2014, 2016), som bl.a. trækker på Hesses arbejder, betoner i relation hertil, hvordan benægtelsen af race er en måde at regere på, hvilket eksempelvis kommer til udtryk, når Lentin (2016, s. 387) beskriver – med reference til antropologen Ann Stoler – hvordan opfattelsen af race og et hierarki af racer garanterede kolonial regulering af blandede befolkninger. Det skete vel at mærke, uden at ordet race blev anvendt af statens udøvere, som således kunne protestere imod racisme, mens de opretholdt klare grænser mellem befolkningsgrupper – iht. kulturelle kompetencer. I Stolars materiale fra de koloniale arkiver i hollandsk Ostindien, hvor hun har studeret optegnelser noteret af kolonimagtens frontarbejdere og deres bedømmelser af indfødte, indgik for eksempel kulturel kompetence til at 'føle sig hjemme' i en europæisk sammenhæng. Samme formulering om at 'føle sig hjemme' går i øvrigt igen i beskrivelser fra det personale, der tog sig af 22 grønlandske børns nedsendelse til Danmark og senere opsendelse til Grønland for at bo på Dansk Røde Kors' børnehjem i Nuuk (det, der med datidens danske vokabular kaldtes Godthåb) (Jensen, Nexø & Thorleifsen 2020).

Litteraturforskeren og aktivisten Fatima El-Tayeb bidrager med yderligere udgravninger af race som iboende europæisk tænkning i bogen *European Others*

(2011, s. xv). Også her sker det i relation til en benægtelse, der går hånd i hånd med fremstillingen af Europa som farveblindt og humanistisk:

“To reference race as native to contemporary European thought, however, violates the powerful narrative of Europe as a colorblind continent, largely untouched by the devastating ideology it exported all over the world. This narrative, framing the continent as a space free of ‘race’ (and, by implication, racism), is not only central to the way Europeans perceive themselves, but also has gained near-global acceptance”.

Race henvises således til at høre hjemme uden for Europa, typisk ved at blive identificeret med USA og amerikansk historie. El-Tayeb nævner sociologerne Pierre Bourdieu og Loïc Wacquants betydningsfulde essay *On the Cunning of Imperialist Reason* (1999) som eksempel på forestillingen om, at race er et partikulært amerikansk fænomen. I dette essay siges det, at begreber og problemfelter, der er specifikke for en amerikansk kontekst, er blevet ukritisk eksporteret til andre kontekster som følge af amerikansk dominans i internationale relationer. Eksempelvis at race er blevet eksporteret til Europa og Latinamerika, som er ofre for amerikansk imperialisme og politisk korrekthed. Desuden at det er mere relevant at studere europæiske forhold med et klassebegreb. Som El-Tayeb (2011, s. xvi, xix) og Wekker (2016, s. 5) vil vi pege på, at det er uholdbart kategorisk at udelukke race som analytisk kategori i studier af europæiske eksklusionsprocesser, som ikke alene kan forstås med reference til et klasse-

begreb. Samtidig bidrager en sådan udelukkelse til den fortsatte eksternalisering af race fra Europa og ser desuden bort fra, at Europas kolonialisering af bl.a. nordamerikanske territorier og etablering af slavehandlen eksporterede race fra Europa til andre verdensdele. Som det fremgår af denne artikel, så peger vi på, at det er muligt at arbejde med race som analytisk kategori – ja, det er formålet med artiklen at vise, hvad et metodologisk og analytisk blik for race kan bestå i, så racialiseringer i deres mangfoldighed og kompleksitet kan erkendes. Men det er også formålet at vise, hvilken modstand et sådant forehavende møder. Ideologien om europæisk raceløshed er en kontinuerlig og omfattende proces, der også har fangarme i videnskaben, som usynliggør racetænkningen og de effekter, den har. Som sådan er den europæiske raceløshed del af en bredere kontekst af ideologier om farveblindhed, som forhindrer diskussion om racialiseret undertrykkelse.

Derfor foreslår El-Tayeb (2011, s. xvii) en særlig metodologi for at opløse optagetheden af at identificere, hvor race forekommer mest autentisk og paradigmatisk, nemlig 'racial regionalisering' med reference til kritisk raceteoretiker David Theo Goldberg. Her ses fraværet af et begreb om race i en kontekst ikke som tegn på fraværet af racisme, men som en forhindring for at kunne adressere samme. Goldberg anbefaler, at race og racisme ikke alene tænkes og studeres i en komparativ ramme, som netop fremhæver paradigmatisk eksempelvis som sydafrikansk apartheid eller amerikansk raceproblematik, samtidig med at andre eksempler 'glemmes'. I stedet

for udvikler Goldberg (2015, s. 253) det, han kalder en modposition, nemlig en relationel og interaktiv tilgang, som kan stille skarpt på: 'the interactive relation between repressive racial ideas and exclusionary or humiliating practices across place and time'. Han pointerer videre (2015, s. 253):

“The conceptions and comprehensions, as well as the institutional arrangements and exclusionary expressions, are no doubt deeply local in the exact meanings and resonances they exhibit, as well as the effects and implications to which they, in the end, give rise. But these local resonances, nevertheless, are almost always tied to extra- and transterritorial conceptions and expressions, those that revolve in wider circles of meaning and practice.”

Der sigtes til, at kolonialismens funktion som muliggørende og konstituerende for race som relationelt fænomen har stedbundne betydninger og klangbunde. Kolonialisme skal altså opfattes som en fælles global arv med specifikke regionale elementer og træk. Det betyder også, at kolonialisme påvirker alle landes sociale, politiske og kulturelle relationer, om end på forskellig vis. Tilsvarende betyder det, at race som relation gælder og hjemsøger alle, men registreres og erfares forskelligt af den hvide og den ikke-hvide.

I en dansk kontekst er kolonialisme ikke velbeskrevet som et fænomen, der eksempelvis har haft positiv økonomisk betydning, men også kompliceret kulturel og social betydning. Snarere betones det fx, at Grønland er en stor udgift og i skyldighed, fordi Grønland får bloktilskud. I den internationale

litteratur nævnes Danmark ofte ikke som tidligere imperium, kolonimagt og slavehandler, hvilket bl.a. begrundes med antallet og størrelsen af oversøiske territorier (fx Steinmetz 2020, s. 45-47). Med udgangspunkt i andre eksempler undrer dette også kultur- og sprogmødeforskeren Lars Jensen (2015, s. 440), der fremhæver, at pointen med at diskutere kolonialisme og dens eftervirkninger typisk er: 'to understand it as a general phenomenon of cultural, economic, and social oppression'. Han fremlægger, hvordan det danske imperium var særligt derved, at det var spredt vidt og bredt fra Arktis til troperne, at kontrollen med kolonierne var/er langvarig (fra 1618 til i dag), og at dekoloniseringen stadig pågår, idet Danmark er den eneste suveræne stat i *Rigsfællesskabet*, hvor Færøerne og Grønland har status som en slags amter. I Jensens øjne gør det Danmark til et særligt potent objekt for studier af, hvordan relationer i en postkolonial tid genkomponeres mellem tidligere imperium og tidligere koloni på måder, der viser koloniale relationers vedvarende beskaffenhed. Jensen har yderligere den interessante iagttagelse, at den danske erfaring med at være kolonimagt (med særlig tanke på de nordatlantiske kolonier) synes at have mere til fælles med den franske erfaring (med fx Algeriet som koloni) end med de øvrige nordiske landes erfaringer. Relationen metropol-koloni var og er i begge tilfælde kendetegnet ved politiske processer domineret af metropolens kultur, hvor kolonierne fik en plads i metropolens kulturelle og sociale forestilling om en fælles kultur, og hvor kolonierne var en udvidelse og en del af den nationale forestilling (Jensen 2015, s. 443), der bl.a. blev dannet via skole og uddannelse, og for Danmark-Grønlands vedkommende

også via kirken og kristendommen. Jensen (2015, s. 445) peger også på, at hvis den koloniale fortid og nutid overhovedet accepteres, så tager den en særlig form, hvor dansk godgørenhed betones ved at: "holding on to a narrative of Scandinavian humanitarianism, exceptionalism, and benevolent civilising mission – which has worked as a default explanation of Danish colonialism". Moderniseringen af Grønland fra 1950'erne præsenteres som en trang til at hjælpe nogen, der ikke er i stand til at hjælpe sig selv, og ikke som en form for fortsat kolonialisering, der bl.a. medvirker til at kriminalisere fattigdom og legitimere racial underordning i dag. Det centrale er, at de koloniale og fortidige processer ikke er ophørt, men er til stede som raciale vragrester og ruiner i nutiden. Antropologen Ann Stoler (2008) har bl.a. skrevet om *imperial debris* og formet denne term for at få øje på langstrakte imperiale processer, strukturer og dominansformer, der møtter menneskers liv på samme måde som en jordbund, der indeholder ruiner og vragrester, der vedvarende rumsterer og rører på sig: "Some remains are ignored as innocuous leftovers, others petrify, as become toxic debris" (2008, s. 197). Menneskers liv er altså mættet af denne imperiale holdbarhed, og spørgsmålet bliver derfor, hvordan mennesker er viklet ind i og har mulighed for at vikle sig ud af den koloniale og raciale orden.

Selvom der ikke er mange studier af, hvordan racialiseringsprocesser tager sig ud i dansk pædagogik og velfærdsprofessionelt arbejde, er der de sidste 10-15 år dukket tilstrækkeligt mange eksempler op til, at det er rimeligt at sige, at et forskningsfelt vedrørende race og racialisering i pædagogik og velfærdsprofessionelt arbejde er ved at blive til. Her skal

blot nævnes enkelte studier, hvor race og racialisering spiller en fremtrædende rolle. Lene Myong Petersen (2009) har i omfattende forstand udredt racialiseringsbegrebet mhp. en dansk kontekst (2009, s. 25-68) og vist, hvordan racialisering, forstået som de processer hvorigennem kroppe subjektiveres med reference til racialiserede kropslige markører, foregår i pædagogiske og kulturelle kontekster. Myong Petersen har desuden vist, hvordan disse processer befattes med det, hun kalder racial stilhed, i den danske kontekst. Trine Øland har vist (2011), hvordan progressive pædagogikformer, i form af emnearbejde i 1970'erne og projektarbejde i 2000'erne, som kategoriseringspraksis iværksætter racialiseringsprocesser, men også hvordan den progressive pædagogiks kulturelle konstruktioner af mennesket i perioden fra 1920'erne til 1950'erne bevægede sig fra at være biologisk orienteret, over at være eksplicit knyttet til race til at være associeret med nationalkultur, samtidig med at en racistisk diskurs blev fastholdt gennem perioden (2012). Progressivisme indeholder altså mekanismer, der er centrale for, hvordan racisme fungerer. Endelig har en analyse tilsvarende demonstreret, hvordan en racial struktur på paradoksal vis opererer i det integrerende og godgørende velfærdsarbejde med flygtninge og indvandrere på en måde, der naturaliserer ideen om race og fastholder indvandrerens og flygtningens som kulturelt mangelfuld på tærsklen til velfærdsarbejdets lovning på modernitet og demokrati (Øland 2019, s. 127-148). Iram Khawaja (2015) har demonstreret, hvordan magtrelatiøne racialiseringsprocesser udspiller sig i gymnasiet, når lærere og ledelse bekymrer sig om, hvordan elever med muslimsk baggrund grupperer sig.

Endelig har Marta Padovan-Özdemir og Trine Øland etableret en postkolonial velfærdsanalytik i studiet af flygtninge-ankomster siden 1970'erne og identificeret racialiserede velfærdsdynamikker i form af forskelssættende økonomisk og patologisk bekymring for samfundets og flygtningens degenerering (2018), hhv. identificeret tre standardfortællinger i velfærdsarbejdet: medfølelse med flygtningen, potentialisering af flygtningen og farveblindhed i velfærdsarbejdet, som på hver deres måde benægter og skjuler raciale relationer viklet ind i social ulighed, markedsudnyttelse og dehumanisering (2020).

Fjerde pointe: Post-etniske, post-nationale og post-migrant perspektiver er mulige

Den fjerde og sidste pointe drejer sig om, at andre erkendelsesmuligheder og andre fremtider er mulige; at det er muligt at vikle sig ud af den raciale ordning. Under overskriften *queering ethnicity* konfronterer El-Tayeb det fokus, der er på at fokusere på første generation og migration, snarere end tilstedeværelsen og tilsynskomsten af en voksende minoritetsbefolkning, der består af 'indfødte minoriteter', hvilket antyder en uovervindelig forskel på hvide europæere og farvede migranter. Det fremstilles, som om der kun er migranter, der for evigt er hjemløse og tabt 'mellem to kulturer', ikke minoriteter i Europa. Som om de altid lige er ankommet, selvom de har været i Europa i et halvt årtusinde, hvilket bl.a. gælder romaer, sintier og muslimske befolkningsgrupper. Denne fælles udpegning af at være illegitim og fremmed for nationen muliggør (El-Tayeb 2011, s. xix):

"... cooperations between different racialised groups, making possible a "post-ethnic" understanding of identity that is not built around racial identification, but nevertheless challenges the European dogma of colourblindness by deconstructing processes of racialization and the ways in which these processes are made visible".

Grupper inden for fx video and graffiti bruger således populærkulturens performative karakter til netop at betone den performative og konstruerede karakter af udtalte sociale, raciale og kulturelle tildelinger. El-Tayeb (2011, s. xxxvii) udvikler begrebet postetnisk minoritetsidentitet som en radikal måde at fremhæve minoritetsungdoms tilhørsforhold i europæiske byer via et horisontalt blik på tværs af etniske og nationale sondringer.

Tilsvarende er begrebet postmigrant og postmigrant-perspektiver dukket op som bud på et perspektivskifte i migrationsforskningen (fx Petersen & Schramm 2016), således at migranter ikke længere placeres som marginale og migrantiserede objekter for undersøgelse (Römhild 2017, s. 73). Her opfattes migration som en omstridt social relation, der naturaliserer en polarisering mellem indfødte og udlændinge og en hierarkisering af subjekter iht. oprindelse. Postmigrant-perspektivet tager udgangspunkt i de konflikter, som denne sociale relation skaber og opfatter det som et samfundsmæssigt forhold, der kan og skal genforhandles. Et praktisk eksempel på det, man kan kalde en postmigrant-politiker, er sicilianske Leoluca Orlando, borgmester i Palermo (Information 12.08.2020). Orlando kæmper for et åbent Europa, imod blodets ret og det, han betegner som EU's umenneskelige

Som om der kun er migranter, der for evigt er hjemløse og **tabt 'mellem to kulturer'**,

flygtningepolitik og desuden for lokalt at konstruere et samfund af de mennesker, der har valgt, at de gerne vil være borgere i Palermo. Identitet er et valg, og for Orlando er der ingen migranter, kun borgere i Palermo.

Men EU's flygtningepolitik med beskyttelse af grænser, hjemsendelse og opbevaring af asylansøgere og flygtninge i lejre, i Danmark fx i form af udrejse- og hjemrejsecentre, går den stik modsatte vej. Man søger endda inspiration til yderligere skærpelser på stillehavsøerne Nauru og Manus, der fungerer som flygtningelejre og opbevaringssteder for den australske regering. Folketingets udlændingeudvalg var i august 2016 på besøg i østaten Nauru. Og i dag pågår der undersøgelser af, om det er muligt for den danske regering at lave lejre fx i Nordafrika, således at flygtningene aldrig når til grænsen. Den kurdiske journalist Behrouz Boochanis (2020) vidnesbyrd fra Manus flygtningelejr og fængsels-ø er

rædselsvækkende i sin skildring af dehumaniseringen af alle, offer såvel som bøddel. Som Carsten Jensen skriver i sit forord til bogen (2020, s. 12): "Han udstiller en indre, selvfortærende modsigelse i den vestlige verdens humanisme. Vi er udmærket godt klar over, at vi i behandlingen af flygtninge krænker deres menneskerettigheder, men samtidig føler vi os berettigede til at gøre det". Boochani demonstrerer, at brutaliteten også er farlig for den politiske kultur og det demokrati, der udfører brutaliteten. Han overvandt dehumaniseringen ved at skrive (sms via WhatsApp) og ved at performe radikale politiske handlinger som eksempelvis at skrive et kærlighedsdigt. Han udtrykker en postflygtninge-tilstand som ufarligt menneske, der ønsker forandring og fred, også for fjenden.

De to følgende artikler handler på hver deres måde om raciale vragrester i den menneskelige undergrund af pædagogik

og velfærdsprofessionelt arbejde. I artiklen 'Progressivismens barnecentrering, hvide børn og ikke-hvide voksne' fremlægger Trine Øland et amerikansk studie af den tidligere progressive pædagogiks intellektuelle historie og overvejer, hvordan den stadie- og udviklingstænkning, der knytter sig hertil, vedbliver med at spøge i progressivismen. I artiklen 'Racialisering og viljen til det gode i børnehavens sprogarbejde' identificerer Josefine Lee Stage, hvordan sprogarbejde involverer en racial forskelstænkning, hvor tosprogede børn indskrives i etsprogede børns udviklingshistorie gennem pædagogens gode vilje og investering i arbejdet. Begge artikler handler om, hvordan den langstrakte historie og fortællinger om retfærd og uretfærd er ladet med affektiv værdi, og hvordan historierne forbliver levende, men dukker op og binder os.

REFERENCER

Ahmed, S. (2014). *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Ahmed, S. (2020). I selskab med "de fremmede", forord til *Et ulydigt arkiv: udvalgte tekster af Sara Ahmed*. København: Forlaget Nemo.

Aman, R. (2015). In the name of interculturality: on colonial legacies in intercultural education. *British Educational Research Journal*, 41(3): 520-534.

Bonilla-Silva, E. (2018). *Racism without Racists: Color-blind Racism and the Persistence of Racial Inequality in America*. Fifth Edition. Maryland and London: Rowan & Littlefield Publishing.

Bonilla-Silva, E. & T. Zuberi (2008). Towards a Definition of White Logic and White Methods. I: Zuberi, T. & Bonilla-Silva, E. (eds.), *White Logic, White Methods: Racism and Methodology*. Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers.

Boochani, B. (2020). *Kun bjergene er min ven. Et vidnesbyrd fra Manus Fængsel*. København: Gyldendal.

Bourdieu, P. & L. Wacquant (1999). On the Cunning of Imperialist Reason. *Theory, Culture & Society*, 16(1): 41-58.

Callewaert, S. (1984). En multikulturell skola i et multikulturellt samhälle? I: *År lagom bäst? Om kulturmöten i Sverige*. Statens Indvandrerwerk.

Danbolt, M. & L. Myong (2018). 'Det her skal alle da opleve': Racial transformation som erkendelsesproces og mangfoldighedsværktøj i dansk anti-racistisk performance. *Peripeti*, 29-30: 57-71.

Duedahl, P. (2015). Fra race til etnicitet: Unesco og den mentale ingeniørkunst i Danmark 1945-65. *Temp: tidsskrift for historie*, 5(10): 34-59.

El-Tayeb, F. (2011). *European Others: Queering Ethnicity in Postnational Europe*. Minneapolis & London: University of Minnesota Press.

Fanon, F. (1967). *Racisme og Kultur*. København: Sirius.

Fass, P.S. (1980). The IQ: A cultural and historical framework. *American Journal of Education*, 88(4): 431-458.

Gillborn, D. (2016). Softly, softly: genetics, intelligence and the hidden racism of the new geneism. *Journal of Education Policy*, 31(4): 365-388.

Gillborn, D. & G. Ladson-Billings (2017). Critical race theory, Europa og pædagogik og uddannelse. *Dansk pædagogisk Tidsskrift*, 3: 27-36.

Goldberg, D.T. (2015). 'Racial Comparisons, Relational Racisms: Some Thoughts on Method'. I: K. Murji & J. Solomos (eds.), *Theories of race and ethnicity: contemporary debates and perspectives* (s. 251-262). Cambridge: Cambridge University Press.

Hesse, B. (2007). Racialized modernity: An analytics of white mythologies. *Ethnic and Racial Studies*, 30(4): 643-663.

Hesse, B. (2011). Self-Fulfilling Prophecy: The Postracial Horizon. *South Atlantic Quarterly*, 110(1): 155-178.

Hvenegård-Lassen, K. & D. Staunæs (2019). Elefanten i (bede) rummet: Raciale forsvindingsnumre, stemningspolitik og idiomatisk diffraktion. *Kvinder, køn & forskning* (1-2): 44-57.

Jensen, L. (2015). Postcolonial Denmark: Beyond the Rot of Colonialism? *Postcolonial Studies*, 18(4): 440-452.

Jensen, E.J., Nexø, S.A. & Thorleifsen, D. (2020). *Historisk udredning om de 22 grønlandske børn, der blev sendt til Danmark i 1951*. Afgivet den 15. november 2020 til Statsministeriet.

Khawaja, I. (2015). "Det muslimske sofabjørne" – muslimskhed, racialisering og integration. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, 2: 29-38.

Kofoed, J. (2011). Race, etnicitet, nationalitet, tosproget – hvad taler vi om? I: Holmen, A., J.S. Arnfast & J. Steensig (red.), *Tosprogethed i Danmark 1985-2010*. Københavnerstudier i Tosprogethed. Københavns Universitet, Humanistisk Fakultet.

Larsen, V. & Øland, T. (2011). Integrationisme i pædagogisk forskning og professionalisme, *Praktiske Grunde. Tidsskrift for kultur- og samfundsvidenskab*, 5(1): 5-16.

Lentin, A. (2005). Replacing 'race', historicizing 'culture' in multiculturalism. *Patterns of Prejudice*, 39(4): 379-396.

Lentin, A. (2014). Postracial Silences. The Othering of Race in Europe. I: W.D. Hund & A. Lentin (eds.), *Racism and sociology*. Zürich: Lit.

Lentin, A. (2016). Eliminating race obscures its trace: Theories of Race and Ethnicity symposium. *Ethnic and Racial Studies*, 39(3): 383-339.

Leonardo, Z. (2016). The Color of Supremacy: Beyond the discourse of "White Privilege". Chapter Sixteen in E. Taylor, D.

Gillborn & G. Ladson-Billings (eds.), *Foundations of Critical Race Theory in Education*. New York & London: Routledge.

Moldenhawer, B. (2017). Multikulturalisme – indvandrere, flygtninge og nye kulturformer i Danmark. I: Andersen, P.T. & M.H. Jacobsen (red.), *Kultursociologi og kulturanalyse*. København: Hans Reitzels Forlag.

Motzfeldt, P.E. (2018). *Grønlandsk retspraksis i voldtægtssager*. Kandidatspeciale i jura, Aalborg Universitet.

Myong Petersen, L. (2009). *Adopteret: Fortællinger om transnational og racialiseret tilblivelse*. Ph.d.-afhandling. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.

Padovan-Özdemir, M. & T. Øland (2018). Flygtningeankomster og racialiserede velfærdsdynamikker i Danmark 1978-2016. *Social Kritik*, (156): 20-33.

Padovan-Özdemir, M. & T. Øland (2020). Denied, but effective – stock stories in Danish welfare work with refugees. *Race, Ethnicity and Education*, 14 Aug 2020 online.

Petersen, A.R. & Schramm, M. (2016). Postmigration. Mod et nyt kritisk perspektiv på migration og kultur. *Kultur & Klasse*, 44(122): 181-200.

Römhild, R. (2017). 'Beyond the Bounds of the Ethnic: For Postmigrant Cultural and Social Research'. *Journal of Aesthetics & Culture*, 9(2): 69-75.

NOTER

¹ Jf. Bolette Moldenhawers diskussion af velfærdsstatslige klassifikationer af indvandrerbefolkningen, hvor det vises, hvordan indvandrere i statens statistik identificeres ved kultur og etnicitet, og hvordan karakterer i grundskolen fx relateres til forskelle mellem ikke-vestlige efterkommere og personer af dansk oprindelse. Moldenhawer (2017, s. 104) peger på, at "den viden der produceres, bliver desto mere magtfuld, når de sociale betingelser for den tilblivelse tilsløres af, at der også udøves magt i symbolsk forstand". Det er formuleringer, der ligner denne artikels vokabular, hvormed vi kan sige, at der jf. Moldenhawer vises, at den raciale forskel reproduceres vha. velfærdsstatens statistik, som fastholder at forstå individer som efterkommere af indvandrere i generationer.

Steinmetz, G. (2020). INHERITING CRITICAL THEORY: A REVIEW OF AMY LLEN'S THE END OF PROGRESS: DECOLONIZING THE NORMATIVE FOUNDATIONS OF CRITICAL THEORY. *The Challenge of Progress: Theory Between Critique and Ideology Current Perspectives in Social Theory*, 36: 37-48.

Stoler, A.L. (2008). IMPERIAL DEBRIS: Reflections on Ruins and Ruination. *Cultural Anthropology*, 23(2): 191-219.

Wacquant, L. (1997). For an analytic of racial domination. *Political Power and Social Theory*, 2: 221-234.

Wekker, G. (2016). *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race*. Durham and London: Duke University Press.

Wolfe, P. (2006). Settler colonialism and the elimination of the native. *Journal of Genocide Research*, 8(4): 387-409.

Zuberi, T. (2008). Deracializing Social Statistics: Problems in the Quantification of Race. I: Zuberi, T. & Bonilla-Silva, E. (eds.): *White Logic, White Methods. Racism and Methodology*. Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers.

Øland, T. (2011). *Progressiv pædagogik – former, forandringer og virkninger*. Frederikshavn: Dafolo.

Øland, T. (2012). "Human potential" and progressive pedagogy: A long cultural history of the ambiguity of "race" and "intelligence." *Race, Ethnicity, and Education*, 15(4): 561-585.

Øland, T. (2019). *Welfare Work with Immigrants and Refugees in a Social Democratic Welfare State*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group.

² Hvilket måske ikke er ulig, hvad Wacquant (1997) andetsteds kalder en *analytics for racial domination*, som vi også har refereret til tidligere i artiklen, men hvis anvendelsesområde dog er uklart. Det er heller ikke klart, hvilket forhold Wacquants artikel (1997) har til Bourdieu og Wacquants essay (1999). Det er imidlertid ikke centralt for artiklens diskussion.

³ Det betyder bl.a., at lovgivningen og retsvæsenet i Grønland er dansk. Justitsområdet er ikke hjemtaget til Grønland. Det kriminalretslige område, herunder samarbejde med retterne, politiet, kriminalforsorgen hører under det danske Justitsministeriums ressortområde. Det betyder, at straffeloven i Danmark hhv. kriminalloven i Grønland er ens, men ikke identisk. Kriminalloven indeholder ingen straffesamme, men derimod en foranstaltningsstige (Motzfeldt 2018).